

TÜRKİYE SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

TÜSİAD
YÖNETİM KURULU ÜYESİ VE
DIŞ İLİŞKİLER KOMİSYONU BAŞKANI
CEM DUNA’NIN
“CANCUN SONRASI KÜRESEL KALKINMA
VE TÜRKİYE” SEMİNERİ
AÇILIŞ KONUŞMASI

22 Mart 2004
Conrad Oteli

TUSIAD AVRUPA SANAYİ VE İŞVERENLER KONFEDERASYONLARI BİRLİĞİ (UNICE) ÜYESİDİR.

İstanbul: Meşrutiyet Cad. No: 74 Tepebaşı 80050 İstanbul - Türkiye
Ankara : İnan Cad.No:39/4 Gaziosmanpaşa 06700 Ankara - Türkiye
Brüksel: 13,Avenue Gaulois, des 1040 Brussels-Belgium
Washington D.C : 1250 24th Street, Washington D.C. 20037 USA

Tel: (90-212)249 19 29
Tel: (90-312)468 10 11
Tel: (32-2) 736 40 47
Tel: (1-202) 776 77 70

Fax: (90-212) 249 13 50
Fax: (90-312)428 86 76
Fax: (32-2) 736 39 93
Fax: (1-202) 776 77 71

e-mail: tusiad@tusiad.org
e-mail: ankoffice@tusiad.org
e-mail: bxloffice@tusiad.org
e-mail: usoffice@tusiad.org

web sitesi: www.tusiad.org

Sayın Konuklar, Değerli Basın Mensupları,

Konuşmama başlamadan önce, TÜSİAD Yönetim Kurulu adına sizlere hoşgeldiniz diyorum. Küreselleşmenin teknolojik değişim ve yeni pazarlara liberal, güvenli ve adil rekabet koşullarında öngörülebilir erişimin sağlanması hedefinde kurulan sistemin bir parçası olarak, burada oluşturduğumuz platform ile, işleyen bu sürecin Türkiye'ye etkilerini ele almaya çalışacağız.

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), 1948'de imzalanan GATT'a (Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Anlaşması) dayanmaktadır. GATT'ın kuruluşundaki öncelikli amacı, gümrük vergilerinin azaltılmasıydı. Aradan geçen 50 yılı aşkın sürede DTÖ, küreselleşme ile gelişen dünya ticaretinin ihtiyaçlarına cevap vermek bağlamında, misyonunu genişletmiştir.

Bugün 148 üyeye ulaşan DTÖ, ticaret alanında uluslararası kural ve disiplinlerin daha da iyileştirilmesi ve güçlendirilmesi yönünde çalışmalarını hızla sürdürmektedir. Ancak, zengin Kuzey ve yoksul Güney arasındaki sosyo-ekonomik farklılıklar, ortak rejim oluşturulması yönündeki bu çabalara en büyük engeli oluşturmaktadır. Karşılıklı alınan koruma tedbirleri müzakere sürecinin uzamasına sebep olmaktadır.

Bu duruma en iyi örnek olarak, DTÖ'nün en üst düzey karar organı olan Bakanlar Konferansı'nın geçtiğimiz Eylül ayında gerçekleştirdiği beşincisi toplantı sonuçları gösterilebilir. Konferansta, Gelişmiş Ülkelerin (GÜ)'lerin temsilcileri ABD ve AB ile başını Brezilya ve Hindistan'ın çektiği G-21 ülkelerinin (Brezilya, Hindistan, Latin Amerika ve Güney Afrika ülkeleri) karşılıklı taviz vermekten kaçınmaları sebebiyle konferans sonuçsuz kalmıştır.

DTÖ sisteminin işleyişinde en büyük engeli oluşturan bu ülkeler arası 'güvensizlik', ne yazık ki etki ağını genişletmektedir. 2002 yılının Mart ayında ABD'nin çelik ithalatına yeni gümrük vergileri getirmesi ve geçtiğimiz hafta AB'nin karşı koruma önlemlerini uygulamaya geçireceğini bildirmesi olumsuz gelişmelerdir.

DTÖ'nün dünya ticaretini serbestleştirme hedefinin bahsedilen aykırı uygulamalar sebebiyle sekteye uğraması, bu uygulamalara konu olan ülkelerin dış ticaretini olumsuz etkileyebileceği gibi, belli bir takvim içinde gümrük tarifelerinin ve dış ticaret kotalarının azaltılması veya ortadan kaldırılmasının da üye ülkelere olumsuz etkilerinin olacağı açıktır. Bu noktada özellikle Çin'in ucuz işgücü maliyetlerinin etkisiyle dünya ticaretinde giderek artacak olan ağırlığının, uluslararası rekabeti olumsuz etkilemesi söz konusu olacaktır. Dünyanın en büyük tekstil ihracatçısı durumunda olan Çin'in tekstil ve giyim ürünlerine 2005 yılında DTÖ'nün Tekstil ve Giyim Anlaşması gereği kotaların kaldırılmaya başlanmasının aynı sektörde dünya ticaretinde söz sahibi olan diğer ülkeleri rekabette zorlaması beklenmektedir.

DTÖ'de anlaşmaya varılamayan bir diğer konu olan tarımla ilgili olarak Türkiye, 'ulusal tarım politikasını' gerektiği şekilde netleştirememesi sebebiyle, DTÖ içinde yürütülen tartışma ortamlarında belirgin bir ses çıkaramamaktadır. Bunun başlıca sebebi, Türkiye'nin AB ile henüz Ortak Tarım Politikası içinde yer almadığından bu alanda AB mevzuatına uyum sürecinde ilerleme kaydetmemiş olmasıdır. Mevcut durumda tarıma yönelik uzun-vadeli stratejisi bulunmayan Türkiye'nin, DTÖ kapsamında yürütülen tartışmalarda ulusal çıkarının savunuculuğunu yapması için bu ertelemeyi en kısa zamanda vazgeçmesi gerekmektedir. Türkiye'nin DTÖ'de, kapasite değerlendirmesinde Gelişme Yolundaki Ülkeler (GYÜ) sınıfında yer almasına karşın, AB ile imzaladığı GB çerçevesinde, Gelişmiş Ülkeler (GÜ)

sınıfında gösterilmesi ve bu bağlamda Türkiye'den kapasitesinin üstünde bir performans beklenmesi, bu konudaki bir diğer sorunu teşkil etmektedir.

Sayın Konuklar,

Bilindiği gibi DTÖ Cancun Zirvesi'nde yaşanan gelişmeler nedeniyle hizmet ticaretine ilişkin ajandada bir duraklama sürecine girilmiştir. Hizmet ticareti müzakerelerine yeni bir ivme kazandırabilmek için gelişmiş ülkelerin sunmuş oldukları tekliflerini daha esnek bir değerlendirme ile geliştirmek ve az gelişmiş ülkelerin ihtiyaçlarını dikkate alarak yeniden ele almaları önem kazanmaktadır. Özellikle hizmeti sunacak kişilerin serbest dolaşımı konusunun tekrar gözden geçirilmesi geliştirmek için az gelişmiş ülkelerin karar alma süreçlerine ivme kazandırabilecek bir unsur olarak görülebilir.

Halihazırda yüz kırk sekiz DTÖ üyesi ülkeden Türkiye'nin de dahil olduğu otuz dokuz ülke hizmet müzakerelerine ilişkin bağlayıcı olmayan listelerini sunmuştur. Ancak GATS müzakerelerin sürdürülebilirliğinin sağlanması öncelikle henüz taahhüt listelerini sunmayan diğer ülkelerin tekliflerini bir an önce vermesine bağlıdır. Ülkelerin taahhütlerinde gerçekten yeni bir açılım sağlayacak önerilerle gelişmeleri bu sürecin itici gücü olabilecektir.

Türkiye ekonomisinde % 60'lık bir paya sahip olan hizmetler konusunda, AB ile görüşmelerin dışında GATS kapsamında da özel sektörün bilinçlendirilmesi ve görüşlerinin alınmasının büyük önem taşıdığını düşünüyorum.

DTÖ'de bir diğer tartışma konusu olan sanayi ürünlerinde pazara giriş (NAMA) ile ilgili olarak Türkiye, 2001 yılında, AB ile Gümrük Birliğini tamamlayan 1/95 sayılı karar gereğince, hassas ürünlerde uygulanan vergileri Ortak Gümrük Tarifesi ile eşitlemiştir. Bu, tarife indirimlerinde DTÖ taahhütlerinin oldukça altına inilmesi anlamına gelmektedir. Bu konu ilgili olarak Türkiye, belli mal gruplarındaki hassasiyetini AB'ye iletmeli ve indirim oran ve sürecinde bazı geçiş dönemleri istemelidir. Bununla birlikte, GÜ'lerin, az gelişmiş ülkelerin sanayi mallarına "duty free" uygulaması, Türkiye'nin öne çıkardığı hassas mallar bağlamında, ileride sorun teşkil edebilecektir. "Duty free" uygulamasının Türkiye'nin yapmış olduğu bölgesel anlaşmalarla elde ettiği rekabet gücüne etkisi araştırılmalıdır.

Bölgesel anlaşmalardan bahsetmişken, son dönemde gerek AB'nin, gerekse ABD'nin gündeminde önem taşıyan ikili ve çok taraflı ticari anlaşmalar konusunda birkaç hususa değinmekte ayrıca yarar görüyorum.

Son on yılda dünya ticaret sistemi bölgesel ticaret anlaşmalarında ciddi bir artışa sahne olmuştur. Bölgeselleşme çok taraflı düzeyde daha fazla serbestleşme için katalizör görevi üstlenebileceği gibi, bölgesel ticaret anlaşmalarının artan sayısı çok taraflı serbestleşmeye tehdit de oluşturabilmektedir. Bölgesel/ikili anlaşmalardaki fazlalık bir dereceye kadar ticaret sapmasına yol açmakta çok çeşitli menşe kuralları ve standartların uygulanması ise uluslararası ticareti daha karmaşık ve maliyetli hale getirmektedir. Artan sayıdaki ikili ve çok taraflı anlaşmaların kapsamlarının çakışması ticaret kurallarının şeffaflığını azaltmakta ve DTÖ'nün temel prensiplerine bir tehdit oluşturmaktadır. Artan bölgeselleşme çok taraflı müzakerelere odaklanılamamasına ve bu müzakerelere yeterli enerji ayrılamamasına neden olmaktadır.

GB'den kaynaklanan bir yükümlülük olarak Türkiye'nin AB tarafından imzalanan tercihli ticaret anlaşmalarını imzalaması, ve Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi'ne uyum sağlaması

gerekmektedir. Bununla birlikte, AB'nin ticaret politikasının sürekli değişimi ve üçüncü ülkelerin Türkiye ile anlaşma imzalamakta isteksiz olmaları sonucunda, AB'nin STA veya Tercihli Ticaret Anlaşması yaptığı üçüncü ülkelere gelen ve AB pazarına giren ürünler Gümrük Birliği çerçevesinde Türk pazarına da serbestçe girebilmekte, bu durum ticaret sapması ve haksız rekabete yol açmaktadır. AB'nin Türkiye'nin bu anlaşmaları imzalamasına destek vermesi ve bu anlaşmaların müzakerelerine en azından gözlemci statüsünde katılmasına izin vermesi sorunun çözümüne büyük katkı sağlayacaktır.

Değerli Konuklar,

Doha Kalkınma Gündemi'nin hayata geçmesi için her üye ülkenin çabalarını yoğunlaştırması önem taşımaktadır. Cancun Konferansı'nda yaşanan başarısızlık ardından, umut verici bir biçimde üye ülkeler bu yöndeki çalışmalarını arttırmış, üst düzey yetkililerin katılımında, sorunlu konular üzerinde genel bir anlaşmanın sağlanması yönünde, maddelerde esnekliğe gidilmiştir. Bu çerçevede, Meksika Dışışleri Bakanı Luiz Derbez'in Cancun'da üye ülkelere sunduğu taslak deklarasyon metni üzerinden, yeniden müzakerelere başlamak olası görünmektedir. DTÖ üyesi ülkelerin iyi niyetli bir şekilde işbirliği sağlanmasına yönelik isteklerinin sorunların aşılmasına yardımcı olacağına inanıyorum.

Beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyorum, sözü TÜSİAD DTÖ Alt Çalışma Grubu Başkanı Sayın Aykut Eken'e bırakıyorum.